

VILICS TÜNDE

Az Amerikai Igazságügyi Tudományok Akadémiája

Absztrakt

Az Amerikai Igazságügyi Tudományok Akadémiája egy ötven évvel ezelőtt, szakmai tapasztalategyeztető fórumból létrejött és máig sikeresen működő, igazságügyi szakértőket összefogó, képviselő, nemzetközi hírű szervezetté nőtte ki magát. Mára több lett, mint egy szokványos szakmai érdekszövetség: képzőhely és nyugdíjat biztosító munkahely is egyaránt, ahol a tagok jogi képviseletet, külföldi munka- és tanulási lehetőségeket, valamint szakmai megbecsülést is kapnak – mindezt magas színvonalú (kutatási és tudományos) tevékenységükért cserébe. A tanulmány célja egy, az együttműködésen alapuló, nemzetközileg is elismert igazságügyi szakértői tevékenységet folytató szervezet működésének bemutatása, melyben az egyéni és a közösségi/állami érdekek kiszolgálása folyamatosan bővülő, fejlődő intézményt működtet, remélhetőleg példát kínálva a hazai gyakorlatnak.

Kulcsszavak: igazságügyi szakértés, nemzetközi együttműködés, jog, nyomozás, hatósági munka

Abstract

The American Academy of Forensic Sciences (AAFS) is a more than fifty years old organisation which was created from a simple conference made by the police and the judiciary. Nowadays it is a foundation, a workplace and a trade union for the forensic experts working in various professional field. AAFS is a good example for the cooperation of the individual and governmental goals: in exchange for the high quality level of forensic

work (containing researches and publications) the Academy gives international studying possibilities, legal representation in courts, moreover full-time job possibilities for the forensic experts and pension salary for retired members. Making appearance AAFS can help to show an efficient function form for our hungarian forensic associations, representing neutral professional forensic expert agency.

Keywords: forensic expert, international cooperation, law, investigation, authority work

A szervezet létrehozása, kezdeti évek, célok és feladatkörök (1948 – 1970)

Az Amerikai Igazságügyi Tudományok Akadémiája (The American Academy of Forensic Sciences, AAFS) története 1948-ig nyúlik vissza, az első amerikai törvényszéki kongresszus megrendezéséig. Az egynaposra tervezett találkozót St. Louis városának egyik rendőr alkalmazottja, Rutherford, B. Hayes, az intézet toxikológusa, dr. Sydney Kale, valamint a város ismert ügyvédje, Orville Richardson rendezték meg, elsősorban anyagi támogatás előmozdítása céljából, felismervén az igazságügyi szakértői munka nyomozásban betöltött kiemelkedő szerepét. Az akkor már kiterjedt latin-amerikai (főleg kubai) szakmai kapcsolatokkal rendelkező Rutherford olyan széles körben hirdette meg a rendezvényt, hogy már az első napon 150 ember (rendőr, orvos, bíró, ügyvéd) zsúfolódott be a szűk körülményekre berendezett konferenciaterembe. A legtöbb esettanulmányban az igazságügyi szakértői munka, közelebbről a halottszemle területén jelent meg, de rengeteg más kérdés is felmerült, mely témakörök lényegében a létrejövő AAFS tevékenységi köreit is meghatározták. Egyik ilyen volt a nyomozási technikák kereteinek és azok bíróság előtti megjelenítési formájának kialakítása, egységes szempontrendszerbe foglalása, mellyel előmozdítani kívánták a másik kiemelkedően fontos célt, a nyomo-

zásba és az igazságszolgáltatásba vetett hit növelését, a törvényszéki eljárások iránti hiteltérdeklőség és tisztelet megalapozását, azok tudományos hátterének széleskörű ismertetésével. A megalakulandó társaság feladatának vallotta: (1) a területen dolgozó kollégák elköteleződésének előmozdítását a kutatás, valamint az ismeretbővítés irányába; (2) a bíróság előtt folyó, szakértői munkát tartalmazó eljárások végig kísérését és publikálását, kiemelve a szakértői munka döntésben betöltött szerepét; végül (3) a szakértői szakma bíróság előtti képviseletének létrehozását¹.

A konferencia után nem volt kérdés, hogy – akkoriban elsősorban – állami munkát támogató nonprofit, szakmai alapú szervezetet hoznak létre, mely biztosítja a szakértők nyilvántartásán keresztül azok könnyebb elérhetőségét, megismerhetőségét. Az Amerikai Igazságügyi Tudományok Akadémiája tehát megalakult².

A következő konferenciát 1950-ben rendezték meg, már háromnapos eseménnyé bővítve, 5 tudományterületre osztva: igazságügyi patológia, pszichiátria, toxikológia, immunológia és dokumentumelemzés. Az igazságszolgáltatás és a rendőrség szervezete továbbra is jelentős számban képviseltette magát, külön munkaecységeket létrehozva³.

Kezdetben a belső szervezetfejlesztésre fektették a hangsúlyt: kialakították a tagok csatlakozásának és tagságuk fenntartásának kritériumait (tagdíjfizetés, képzések), etikai kódexet írtak, és a már fentebb ismertetett témakörök szerint szekciókat, belső osztályokat/bizottságokat hoztak létre.

¹ Singer, R. L., MS: History of the American Academy of Forensic Sciences (1998-2023). Copyright AAFS. 2023.

Forrás: <https://www.aafs.org/sites/default/files/media/documents/AAFS%20History%20Vol.%202.pdf>.

Letöltés ideje: 2024. 06. 10.

² Field, K. S.: History of the American Academy of Forensic Sciences (1948-1998). Colorado Springs, CO. 1998.

Forrás: <https://www.aafs.org/sites/default/files/media/documents/history-of-the-aafs-book.pdf>.

Letöltés ideje, 2024. 06. 10.

³ Field (1998): i.m.

Növelték a publikációk számát, és megkezdték a hivatalos nemzetközi kapcsolatok kiépítését is. Létrehozták azt a rendszert, ami érdekeltté tette a szakértőket a szervezethez tartozáshoz: bár tagdíjat kellett fizetni, a folyamatos önfejlesztés és publikálás is elvárt volt, cserébe a tagok szakmai és jogi képviselőt kaptak, valamint a szervezet szinte közvetlen kapcsolatot biztosított az állami nyomozó és igazságszolgáltatási szervek felé⁴.

1956-ban megjelent állandó lapjuk, a „The Journal of Forensic Sciences” (Igazságügyi Tudományok Folyóirata), amiben akkor még tízhavonta összesítették a törvényszéki tapasztalatokat⁵. Mára a lap havi megjelenésű lett, és az egyik legkomolyabb, ún. „Q2”-es tudományos besorolású szakterületi publikációs fórummá vált⁶. Az egyes bizottságok elkezdtek felvenni a tagállamok egyetemeivel és a szakértőket foglalkoztató szervezeteivel a kapcsolatokat. 1950-től évente szerveztek többnapos konferenciákat, immár több, mint 5 szakágra bontva. A kétévenkénti igazgatóváltás gyakorlatát pedig a kezdetektől fogva a független működés egyik kritériumaként őrzik⁷.

Az 1960-as évek munkája a hirtelen megugrott tagsági szám kezeléséről szólt. A megalakulást követő években lassan és kiegyensúlyozottan gyarapodott a szervezet, 100 és 200 fő között mozgott az aktív szakértők száma, mely gyorsan a duplájára emelkedett. Nem csak az Akadémia felé nőttek az igények, de a kétszer annyi kolléga szabályszerű működését is biztosítani kellett. Szigorodtak a bennmaradási feltételek: például minden tagnak ötévente legalább egyszer publikálnia kellett az akadémiai folyóiratban (Academy Newsletter), illetve minden szakágnak félévente egy cikket meg

⁴ Field (1998): i.m.

⁵ Field (1998): i.m.

⁶ Petrétei D.: A Bűnügyi Szakértői Intézetek Európai Hálózata – ENFSI. Büntetőjogi Szemle 2023/1. szám. 69-74. o.

Forrás: https://ujbtk.hu/wp-content/uploads/lapszam/BJSZ_202301_69-74o_PetreteiDavid.pdf.

Letöltés ideje: 2024.06.10.

⁷ Field (1998): i.m.

kellett jelentetnie a területét érintő sikerekről, fejlesztésekről. Természetesen a szolgáltatási oldalt is bővítették, például megjelent az extra honorárium gyakorlata a szakterületeket vezetőik részére. Napirendi ponttá vált a szakértők alapképzettségének és oktatásban maradásának részletes kidolgozása, melyet a rendelkezésre álló felsőoktatási és tanulmányi rendszerekhez illesztettek. Az AAFS kormányképviseleti kialakítása is megkezdődött⁸.

A '70-es évek elejére az AAFS az amerikai kontinens-szerte ismert és aktívan működő szervezetté vált, aktív dél-amerikai és kanadai részvétellel. Beékelődött a törvényhozás berkeibe is, egyre több jogszabály rendelkezett a szakértői munkáról, a tudomány félreérthetetlenül teret hódított a köztudatban. A szakértőket és az eljárásokat a már létező minőségbiztosítási rendszer részévé tették, továbbá újra strukturálták az Akadémiát, politikai lobbiba kezdtek a szakértői bérezés képzettséghez és tapasztalathoz méltóvá tételét illetően⁹.

Változások, az új irányvonal jellemzői, jövőképfarmálás (1970–1990)

Az ezredforduló előtti években újra definiálták az igazságügyi szakértői munkát. Az Akadémia elismertette magát az (Egyesült Államok területén működő) Igazságügyi Tudományok Alapítványával, kibővültek a szociális és viselkedés-, a fogorvosi, valamint az antropológiai tudományok szekciójával. Már meglévő tagokkal és tudományterületekkel megalkották a kriminalisztikai bizottságot. A tudományos találkozóról leválasztották a pénzügyi-gazdasági jellegű, alapvetően a szervezet fenntartására irányuló eseményeket. Ezen évek alatt az Akadémia megsokszorozta a pénzügyi támogatottságát, ami a tudományos munkát is lendülettel látta el. A '80-as években alakult meg a mérnöki bizottság, ami további tagsági (és pénzügyi) növekedést jelentett (közel 800 fő szakértőt tartottak nyilván). Támogatási és foglalkoztatási lehetőséget hoztak létre az AAFS nyugdíjas tagjai

⁸ Field (1998).

⁹ Field (1998): i.m.

számára, valamint ösztöndíjrendszert vezettek be az utazni, kutatni és tanulni kifejezetten vágyó, továbbá kiemelten díjazott, jutalmazott szakértőik számára¹⁰.

Kivívták az (USA területén működő) Igazságügyi Tudományok Technológiai Központjának (National Forensic Science Technology Center) és egy nemzetközi hatáskörű, (nyom- és személy-) azonosítással foglalkozó szervezet (az International Association for Identification) együttműködését is. Megkezdték a tudományos kapcsolatok kialakítását a keleti országokkal is, 1986-ban például 3 hetes szakmai utat szerveztek Kínába, melyet követően Anglia is görcső alá került. Az AAFS mai struktúráját és működési elveit lényegében ezekben az időkben teremtették meg¹¹.

Az Egyesült Államok 21. századi igazságügyi szakértői akadémiája (az ezredfordulótól napjainkig)

Az AAFS úgynevezett multidiszciplináris alapokon nyugvó szakmai szervezet. Igazságügyi szakértést végez magán, illetve hatósági megrendelésekre az alábbi tudományterületeken: antropológia, kriminalisztika, digitális és multimédia tudományok, mérnöki és technológiai tudományok, törvénszéki ápolás-tudomány, hadtudományok, jogtudományok, fogorvosi tudományok, patológia-biológia, pszichiátria és viselkedéstudományok, toxikológia, valamint dokumentumelemzés témaköreiben. A szervezetnek több, mint 6000 tagja van, 50 tagállami és 71 más országból. Akkreditált oktatási tervvel, nemzetközi kutatási programmal, konferenciákkal, továbbá egy saját alapítvánnyal biztosítja a folyamatos szakmai-tudományos fejlődését és finansziális bázisát. Saját folyóiratával nemzetközi kapcsolatokat hoz létre, tart fent, hozzásegítve világszerte az igazságügyi szakértői munkában dolgozó kollégákat a folyamatos szakmai fejlődéshez¹².

¹⁰ Field (1998): i.m.

¹¹ Field (1998): i.m.

¹² Singer, R. L., MS.: History of the American Academy of Forensic Sciences (1998-2023). Copyright AAFS. 2023.

Az egyes, fentebb ismertetett tudományterületek inkább több diszciplínát magukban foglaló gyűjtőfogalmak, az alábbi rövid leírás alapján láthatóan felölelnek valamennyi ismert szakértői munkaterületet.

Az antropológiai szakterület lényegében halottkémmunkát végez, többek között az ismeretlen elhunytan azonosításra alkalmas nyomokat keres, felállítja a biológiai profilját, traumatikus sérülés jeleit kutatja, a csontok állapotát vizsgálja, dönt az elhalálozási ok kérdésében.

A kriminalisztikai szakterület összefog minden, adott ügyben megjelenő – elsősorban fizikai nyomként értékelt – vizsgált jelet, melyek között okozati/időbeni/helybeni összefüggést keres, tovább segítve elsősorban a nyomozó hatóságok munkáját (ütés, szúrás vélt iránya, ereje, féknyomból levonható következtetések).

A digitális és multimédia tudományok körében minden adott ügyben megjelenő, a szakkérdés szempontjából releváns számítógép- és mobiltelefon-használati jellegzetességeket, internetes nyomokat, tartalmakat elemzik, nem csak az adott ügy előre mozdítása, hanem a folyamatos digitális fejlesztések nyomon követése céljából is.

A mérnöki és technológiai tudományok terén segítséget nyújtanak a civil, a rendvédelmi-bűnügyi, valamint a törvényhozó ágazatoknak szakkérdések eldöntésében, tapasztalatok megosztásában, olyan kérdéskörökben, mint például termékhibák vagy hibás kivitelezések felmérése, megállapítása, környezetszennyezés forrásának és mértékének vizsgálata, közúti és vasúti balesetek felmérése, robbanások, késelések, lövések technikai körülményeinek elemzése.

A törvényszéki ápolás-tudomány az egészségüggyel összefüggő klinikai tudományok képviseletét foglalja magában: általában bűncselekményekkel összefüggő traumatikus sérülések meglétét és/vagy kialakulását vizsgálja a

Forrás: <https://www.aafs.org/sites/default/files/media/documents/AAFS%20History%20Vol.%202.pdf>.

Letöltés ideje: 2024. 06. 10.

felelősség kérdéskörére is kiterjedve, elhalálozások okait, műhibák körülményeit, gyógyszeres és orvostechnikai eszközhasználatok helyénvalóságát.

A fogorvostudományok szakterület szerepe a nyomozásban kiemelkedő, akár egy fogdarabból képesek megállapítani a keresett személy korát, egyes betegségeit, feltételezett életmódját (előfordulásának lehetséges helyeit).

A patológiai szakterület foglalja magában az általános orvostudományi igazságügyi munkát, melynek során (boncolás által) megállapítást nyer, hogy adott személy (holttest) milyen körülmények között és pontosan milyen oknál fogva vesztette életét, természetes módon, baleset miatt, öngyilkosság vagy gyilkosság útján.

A pszichiátriai és viselkedéstudományok szekció polgári és büntető ügyekben is egyaránt eljáró szakértői stábbal dolgozik, olyan speciális kérdések megválaszolásában, mint a szülői alkalmasság, a gyermekelhelyezés, a fiatakorú bűnözés esélye vagy fennállása, a családon belüli erőszak megtörténte, az örökbeadás vagy a nevelőszülői javaslattétel – mely vizsgálatok során mentális egészség vagy betegség, „kriminális személyiségzavar”, vagy fogyatékoság állapota is megállapítást nyer, egyidőben gyógyító-terápiás beavatkozás előírásával vagy felajánlásával.

A toxikológia területe a legális és illegális formában megjelenő drogok, vegyszerek, gyógyszerek, valamint az alkohol szerepét vizsgálja, azonosítja halálesetekben, bűncselekményekben, személyiségváltozásokban, betegségekben, választ adva a fentebbiekkel kapcsolatos kérdésekre.

A dokumentumelemzés során nagyrészt írásszakértés folyik, mely során akár beazonosítható pusztán az íráskép alapján egy konkrét személy, vagy az író főbb személyiségjellemzői, de magának az írásnak az eszköze, technikája és az írott tartalom is kiemelt jelentőségű a nyomozásban egy összehasonlítás során.

Végül az egyéb/általános területbe tartoznak mindazok az újonnan vagy ritkán felmerülő kérdések, melyek vizsgálata egyik, itt fel nem sorolt tudományágakba sem illeszthető be¹³.

Az Akadémia a csatlakozott szakértőket számontartja, fő- vagy mellékállásban alkalmazza, koordinálja, megbízásokkal keresi meg, oktatásukat, fejlődésüket és akár jogi képviselőtüket is ellátja (az Akadémia jogi osztálya képviseli, ellenőrzi az ügyekben szakértőként eljáró kollégáit akár a bíróság előtt is, bemutatva és biztosítva személyük hiteltérdeklőségét, valamint munkájuk érvényességét, megbízhatóságát és szakszerűségét). Minden egyes szakterülete nemzetközi szinten elismert eredményeket produkál, évente, állami szinten is több formában jutalmazott szervezet¹⁴.

Az AAFS 1998-99-ben oktatási akkreditációs projektet hozott létre, 2000-ben csatlakozott az Egyesült Államok igazságügyi szakértőket összefogó konzorciumához, amely így még biztosabb anyagi háttérrel teremtett a szervezet számára. 2002-2003-ban elindították továbbképzési programjukat, mely eredményeképpen mára valamennyi amerikai egyetem oktatási profiljában megjelentek. 2005-2006 óta intenzív hangsúlyt fektetnek a nemzetközi kapcsolatok kialakítására és ápolására, így napjainkban több, mint 45 (dél-amerikai és európai) ország igazságügyi szakértői intézetével állnak szakmai kapcsolatban, folyamatosan konferenciákat szervezve¹⁵. Az Akadémia megalakulása óta több tudományos és működésbeni módszertani útmutatót és lépést dolgozott ki, melyek olyan nemzetközi szervezeteknek szolgáltak követendő példaként, mint például a Bűnügyi Szakértői Intézetek Európai Hálózata (ENFSI)¹⁶.

¹³ Singer (2023): i.m.

¹⁴ Singer (2023): i.m.

¹⁵ Singer (2023): i.m.

¹⁶ Petrétei (2023): i.m.

Az AAFS kiemelkedő működési elemei, Magyarországon is megfontolandó szempontok

Elmondható, hogy az Amerikai Igazságügyi Tudományok Akadémiája lényegében 10–20 év alatt létrehozta, kidolgozta, írásban szabályozta, és máig nem csak fenntartja, de folyamatosan fejleszti is a működését, hatékonyságát. Az ötven évvel ezelőtt megfogalmazott céljait (kutatási tevékenység térhódítása, hitelességi szempontok kidolgozása, valamint szakmai képviselő biztosítása a bíróságokon) teljesítette, túlhaladta.

A szervezet a stabil működését olyan, a tagjaival történő kölcsönösségi viszonyra alapozza, mely mindkét fél számára gyümölcsöző: a szakértők rendszeres anyagi hozzájárulás, tudományos életben betöltött aktivitásuk, az Akadémia keretrendszerének, szabványainak plusz betartása mellett megvalósuló működésükért cserébe jogi és szakmai képviselőt, ösztöndíj és nyugdíj lehetőséget, mindezzel az állami és hatósági oldal felé szervezeti szintű háttértámogatást kapnak.

Magyarország és az Amerikai Egyesült Államok jogrendszerének története és működése is eltérő, mely velős összehasonlításra nem ad alapot, de úgy vélem, az Akadémia rövid bemutatását követően annak néhány, fentebbi bekezdésben ismertetett működési elve hazánkba is átültetendő lehet.

Egyik ilyen az AAFS kormányzati struktúrától való függetlensége. Anyagi forrásainak jelentős részét – beszámolóik alapján – nem állami pénzekből teremti elő, ami rengeteg plusz munkát feltételez, ugyanakkor mutatja a pártatlan szakértői tevékenység tudományos, szervezeti támogatottságát, biztonságát. Ennek érdekében külön alapítványt is fenntart, és munkáltatóként is megnyilvánul a szakértő tagok felé.

A másik a tagok intenzív (kötelező) tudományos munkája, valamint az oktatásban betöltött aktivitása, ami a nemzetközi kapcsolatok menedzselésére is kiterjed. Mindez erősen túlmutat az egyéni szakértői érdekeken, valószínűleg az amerikai esküdtszéki ítélkezési gyakorlatra is visszavezethető, ahol a köznapi embertől nagyobb fokú tájékozottságot szükséges el-

várni a felelős bizonyítékértékelés és döntés meghozatalához, ami így aktívabb szakértői megjelenést követel nem csak a bíróságokon, hanem más, hatóság vagy oktatási intézmény működésében is¹⁷.

Mindkét országban jellemző azonban, hogy a szakértői vélemények a bizonyítási rendszernek szerves és meghatározó részei, az azonban, hogy ezek mekkora súlyúak, eltérő megítélés alá esik (az USA például nem teszi lehetővé, hogy szakértő a per végső kérdésére választ adjon, ugyanakkor szigorú vizsgálattal ellenőrzik, hogy a szakterület által alkalmazott módszerek megfelelnek-e a tudományosság szempontrendszerének, ami indokolja és meg is követeli a szakértői szakma bíróság előtti szakmai és jogi képviselét)¹⁸.

Magyarország tekintetében mindenképpen megfontolandó egy szakértőket nem csak nyilvántartó, hanem aktív tevékenységre is ösztönző, őket összefogó szervezet létrehozása, mely a politikai működéstől független létű, továbbá saját finanszírozásból nemzetközi tudományos munkákat támogatni képes egység. Napjainkban a Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara részben megfelel ennek a funkciónak, azonban munkája elsősorban adminisztratív szempontokat elégít ki; az oktatás, kutatás és főleg a jogi képviselő terén az AAFS-hez képest meglehetősen gyerekcipőben jár.

¹⁷ Nogel M.: Az Amerikai Egyesült Államok és Egyesült Királyság szakértőkre vonatkozó szabályozása. Nogel M.: Igazságügyi szakértői vélemények hiteltérdeklősége a büntető-eljárásban. PhD értekezés, Pécs. 2018/a. 63-66. o.

Forrás: <https://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/nogel-monika/nogel-monika-muhelyvita-ertekezes.pdf>.

Letöltés ideje: 2024. 06. 10.

¹⁸ Nogel M.: A szakvéleményekkel szemben támasztott követelmények szigorodása az angolszász jogterületen IV.2.1. Szakvéleményekkel összefüggő elvárások és reformok az Amerikai Egyesült Államokban.; Nogel M.: Igazságügyi szakértői vélemények hiteltérdeklősége a büntetőeljárásban. PhD értekezés, Pécs. 2018/b. 71-90. o.

Forrás: <https://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/nogel-monika/nogel-monika-muhelyvita-ertekezes.pdf>.

Letöltés ideje: 2024. 06. 10.

A nemzetközi kapcsolatok a már kialakított rendvédelmi együttműködés, például az EUROPOL és az INTERPOL vonalán, melyek külön szakértői vonalat is képviselnek, adottak lennének, azokat már csak kamatoztatni kellene¹⁹.

Magyarországon azonban az eredményes változáshoz mindenképp egy lépést szükségszerű megtenni: az anyagi megbecsültség kifejezését, ugyanis az egyes szakterületek szakértő képviselőinek bére, juttatása messze nem tükrözi a tudásuk és tapasztalatuk megszerzéséhez befektetett időt, energiát. A munkájuk révén vállalt felelősséget az alulfizettség pedig lényegében bagatellizálja. Ennyit érne az általuk szolgáltatott kétséget kizáró bizonyítási eszköz²⁰?

Irodalomjegyzék

Elek B.: A büntetőügyekben eljáró szakértők felelősségének rendszere. 2022.

Forrás: <https://ujbtk.hu/elek-balazs-a-buntetougyekben-eljaro-szakertok-felelossegenek-rendszere/>

Letöltés ideje: 2024. 06. 10.

Field, K. S.: History of the American Academy of Forensic Sciences (1948-1998). Colorado Springs, CO. 1998.

Forrás: <https://www.aafs.org/sites/default/files/media/documents/history-of-the-aafs-book.pdf>

Letöltés ideje: 2024. 06. 10.

¹⁹ Florenz E., Pető R. P., Petrétai D., Zsikla Á.: Az Europol – az egységes európai rendőrség szervezete. Rendőrségi Tanulmányok 2023/3. szám. 96-110. o.

DOI azonosító: <https://doi.org/10.53304/RT.2023.3.04>.

Letöltés ideje: 2024.06.10.

²⁰ Elek B.: A büntetőügyekben eljáró szakértők felelősségének rendszere. 2022.

Forrás: <https://ujbtk.hu/elek-balazs-a-buntetougyekben-eljaro-szakertok-felelossegenek-rendszere/>

Letöltés ideje: 2024. 06. 10.

Florenz E., Pető R. P., Petrétai D., Zsikla Á.: Az Europol – az egységes európai rendőrség szervezete. Rendőrségi Tanulmányok 2023/3. szám. 96-110. o.

DOI azonosító: <https://doi.org/10.53304/RT.2023.3.04>

Letöltés ideje: 2024.06.10.

Nogel M.: Az Amerikai Egyesült Államok és Egyesült Királyság szakértőkre vonatkozó szabályozása. Nogel M.: Igazságügyi szakértői vélemények hiteltérdemlősége a büntetőeljárásban. PhD értekezés, Pécs. 2018/a. 63-66. o.

Forrás: <https://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/nogel-monika/nogel-monika-muhelyvita-ertekezes.pdf>

Letöltés ideje: 2024. 06. 10.

Nogel M.: A szakvéleményekkel szemben támasztott követelmények szigorodása az angolszász jogterületen IV.2.1. Szakvéleményekkel összefüggő elvárások és reformok az Amerikai Egyesült Államokban. Nogel M.: Igazságügyi szakértői vélemények hiteltérdemlősége a büntetőeljárásban. PhD értekezés, Pécs. 2018/b. 71-90. o.

Forrás: <https://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/nogel-monika/nogel-monika-muhelyvita-ertekezes.pdf>

Letöltés ideje: 2024.06.10.

Petrétai D.: A Bűnügyi Szakértői Intézetek Európai Hálózata – ENFSI. Büntetőjogi Szemle 2023/1. szám. 69-74. o.

Forrás: https://ujbtk.hu/wp-content/uploads/lapszam/BJSZ_202301_69-74o_PetreteiDavid.pdf

Letöltés ideje: 2024.06.10.

Singer, R. L., MS: History of the American Academy of Forensic Sciences (1998-2023). Copyright AAFS. 2023.

Forrás: <https://www.aafs.org/sites/default/files/media/documents/AAFS%20History%20Vol.%202.pdf>

Letöltés ideje: 2024.06.10.